

Összeállította: PALOTÁS Klára

Események, rendezvények

XIII. Székelyföldi Geológus Találkozó, Gyergyószentmiklós, 2011. szeptember 22–25.

A Ditrói alkáli masszívum földtana volt a fő témája a székelyföldi geológusok immár 13-adszor megrendezett találkozójának. Ez a Keleti-Kárpátok metamorf tektonikai egységeibe illeszkedő, mintegy 15–20 km átmérőjű, mélységi magmás alkáli kőzetekből álló masszívum a magyar és a nemzetközi petrográfia és mineralógia klasszikus területe. Már a 19. század első osztrák földtani térképein is szerepel, itt dolgozott a kolozsvári földtani tanszékot megteremtő KOCH Antal (1879), pontos leírásokat készített róla MAURITZ Béla (1909–1925), Daly mészkő-asszimilációs keletkezési elméletét alkalmazta rá FÖLDVÁRI Aladár (1946). Speciális, ún. Orotva-típusú, ritkaföldfém-tartalmú ércesedését elsőként PANTÓ Gábor (1941–42) kutatta. Világhíressé a később a nemzetközi magmás nevezéstan bizottság elnökévé lett STRECKEISEN svájci petrográfus tette. Jelentős kutatásokat végzett itt, a később román államelnökké lett, CONSTANTINESCU bukaresti köztan-professzor is. Az 1970-es évektől kezdve a román IPEG Harghita földtani kutatóvállalat végzett itt részletes kutatást JAKAB Gyula vezetésével, aki 1998-ban publikálta a területre vonatkozó eredményeket Csíkszeredában román nyelven megjelent összefoglaló munkájában. Ő az eddigi tisztán magmás genetikával szemben a metamorf aljzat metasomatikus átalakulásának a jelentőségét hangsúlyozta. Innen indult el PÁL MOLNÁR Elemér pályája is, aki 1994-ben magyar nyelven foglalta össze az MTA Szegedi Akadémiai Bizottságának kiadásában a Ditrói szienitmasszívum kialakulására vonatkozó ismereteket, és a Szegedi Egyetemen azóta is vezeti a területre vonatkozó kutatásokat.

A mostani konferencia szellemi vezetője az itt élő JAKAB Gyula volt. Ő vezette az első napon a területet bejáró földtani kirándulást, amelyen az alkáli kőzeteken kívül egy szakaszosan működő borvízkutat is megtekintettünk. A második napon délelőtt a JAKAB GYULA magánygyűjteményét bemutató értékes kőzet- és ásvány-kiállítást néztük meg a gyergyószentmiklósi Tarisznyás Márton Múzeumban. A második nap délutánján került sor a szakmai előadásokra. Ezek színhelye egy korszerűen berendezett előadóterem volt a Csíky-kert nevű parkban, ahol a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Földrajzi Karának egy kihelyezett részlege működik. A résztvevők szállása és a közös baráti vacsora szintén a Csíky-kertben, Szent Benedek Tanulmányi Házban volt.

Az ülésen bemutatott munkák közül kiemelkedtek a Ditrói masszívumban végzett kutatások eredményeit összefoglaló előadások, amelyeket JAKAB Gyula, valamint PÁL MOLNÁR Elemér szegedi tanítványai, BATKI Anikó, ALMÁSI Eszter Enikő és SOGRIK Edina tartottak. Fontos helyi témák voltak még a felszín alatti édesvizek a Csíki-medencében (ZÓLYA László), a geotermikus energia-felhasználás lehetőségei a Székelyföldön (UNGER Zoltán). Érdekes adatokat tudhattunk meg a marosfői Maros forrás helyzetéről (ALBERT Juliánna). Székelyföldi vonatkozású környezetvédelmi hagyományokat ismertetett PAPP Péter és 18. századi tudománytörténeti emlékeket VICZIÁN István. Magyarországi vonatkozású előadások voltak a recski ércesedésről (SZEBÉNYI Géza), valamint a barnaszének kéntartalmáról (PÁPAY László). Az ülésen

bemutattam az ÉK-Tiszántúl geotermikus viszonyairól szóló új debreceni tanulmánykötetet, és átadtam azt a Csíkszeredán működő Pro Geologia Egyesület Könyvtárának (vezetője: ZÓLYA László).

A rendezvény sikeres lebonyolítását elsősorban néhány geológusnak a területen működő magánvállalatai biztosították, a díszítőkövekkel foglalkozó I.G. Mineral Kft. (JAKAB Gyula) és a vízföldtani és talajmechanikai munkákat végző Geo-Tech Kft. (SZÉKELY István, RÜBEL Tibor). A jó hangulatról pedig a szép kárpáti táj, a székely és geológus hagyományok különleges ötvözete és a jelen levő nagyszámú, a magyar nyelvű egyetemi oktatásban részt vevő földtudományi hallgató gondoskodott.

VICZIÁN István

Személyi hírek

UHRIN András 2012. február 10-én sikeresen megvédte „Vízszintváltozási ciklusok és kialakulásuk okai a késő-miocén Pannon-tó egyes részmedencéiben” című PhD értekezését. Téma-vezetője SZTANÓ Orsolya volt.

Gyász hírek

Kedves kollégánk, HORVÁTH István (Pista), január 27-én örökre itt hagyott bennünket. A MÁFI egész kollektívája őrzi emlékét.

A Miskolci Egyetem Szenátusa, a Műszaki Földtudományi Kar Tanácsa, a Geofizikai Tanszék és a Gyászoló Család mély megrendüléssel és fájdalommal tudatja, hogy Dr. TAKÁCS Ernő professzor emeritusz, a műszaki tudomány doktora, a Miskolci Egyetem tiszteletbeli doktora, Miskolci Egyetem Bányamérnöki Karának volt dékánja és a Geofizikai Tanszék egykori tanszékvezetője, a Munka Érdemrend arany fokozatával, az Eötvös Loránd Emlékéremmel, Szent-Györgyi Albert-díjjal, az Akadémiai Díjjal és a Miskolci Egyetem Signum Aureum Universitatis érmével kitüntetett professzora 2012. január 12-én, életének 84. évében elhunyt.

Fájdalommal tudatjuk, hogy örökre eltávozott TÓTH Miklós (1937–2011) és Dr. VÁNDORFI Róbert (1928–2011) tagtársunk.

Emlékük szívünkben és munkáinkban tovább él!

Könyvismertetés

GÁLOS Miklós, KÜRTI István: Papp Ferenc élete és munkássága

Papp Ferenc professzor születésének 110. évfordulójára GÁLOS Miklós és KÜRTI István szerkesztésében emlékkönyv készült, „Papp Ferenc élete és munkássága, 'Feri bácsi' a Műegyetem legendás professzora” címmel. A mű a Magyarhoni Földtani Társulat kiadásában, 200 oldalas keménykötésű, színes képmellékletekkel összeállított kiadványként jelent meg.

Tartalom:

Előszó

I. Tények — Papp Ferenc életrajza

II. Megemlékezések — Emlékbeszéd és megemlékezések jeles évfordulókon

III. Visszaemlékezések — Tanítványok, munkatársak, tisztelők visszaemlékezései

IV. Emlékhelyek, Emlékező Társaságok

V. Zárszó

VI. Dokumentumok — Családi, iskolai, munkahelyi dokumentumok

VII. Dr. Papp Ferenc irodalmi munkássága

Papp Ferenc, Feri bácsi (1901–1969) szakmája odaadó, alkotó művelője, példás pedagógus szakmai közéleti vezető, nagy mecénás és mindenek felett nagyon jó ember volt. E könyv a Műegyetem neves professzorának — tanítványai, munkatársai, tisztelői, munkásságát folytató hidrogeológusok, mérnökgeológusok, barlangkutatók — már életében megbecsült Feri bácsijának állít emléket.

Budapesten született, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett tanári képesítést és bölcsészdoktori tudományos fokozatot. 1924-től haláláig a Műegyetemen oktatott és kutatott. 1960-tól az egyetem Ásvány- és Földtani Tanszék tanszékvezetője, 1959–60 években a Mérnöki Kar dékánja volt. Kiterjedt szakmai-közéleti tevékenységet folytatott. Több tudományos szakegyesületben viselt magas tisztségeket: a Magyarhoni Földtani Társulat titkára, majd főtitkára, a Mérnökgeológiai Szakcsoport alapító elnöke, a Magyar Hidrológiai Társaság alapító tagja, majd elnöke; a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat elnöke, tiszteleti tagja volt.

A kötet megvásárolható (ára 3000.- Ft): Titkárságunkon: 1015 Budapest Csalogány u. 12. I. em 1.; hétfőn szerdán 8–16.30, pénteken 8–12.30 között, Az ELTE Általános és Alkalmazott Földtani Tanszékén GYÖRI Orsolyánál és a MÁFI könyvtárban.

KRIVÁNNÉ HORVÁTH Ágnes

BÁRDOSSY György: A nyirádi-bauxitelfordulás keleti része

BÁRDOSSY György akadémikus a három halimba környéki bauxitelfordulás monográfiájának elkészítése és megjelentetése után (halimbai 2007, malom-völgyi 2009 és szöci 2010) a Déli-Bakony legnagyobb kiterjedésű, Nyirád és Sümeg között található bauxitterületének monografikus feldolgozását kezdte meg. Ennek első eredménye ez a könyv, amely a nyirádi-bauxitelfordulás keleti részét tárgyalja a szerzőtől megszokott magas szakmai színvonalon. A tárgyalt terület a Deáki-hegy, és annak K-i előterében DNY-ÉK irányban húzódó területsáv bauxittelepeit foglalja magában. A nagyszámú (73 db) lencsés kifejlődésű bauxittelepet a szerző öt részterületre osztva (Ódorögdpusztá, Izamajor, Alsó-Nyirádi-erdő, Dült-nyíres, Nyirádi-medence) vizsgálta meg és értékelt.

A könyv formai megjelenése és tartalmi felépítése hasonló a korábbi három monográfiáéhoz. Rövid bevezető után az előfordulás megismerésének történetét olvashatjuk. Az általános földtani ismertetésből szemléletes képet kap az olvasó a terület rétegtani helyzetéről, geomorfológiai és teleptani jellemzőiről, valamint hidrogeológiai helyzetéről és a tektonikai viszonyokról. Ezt követően részletes vizsgálja a szerző a bauxitlencsék közetanyagi felépítését, az általa már korábban definiált bauxitos közetfajták szöveti, szerkezeti tulajdonságait. A bauxit kémiai összetételének vizsgálatához ez alkalommal is a legmodernebb geostatistikai módszereket használta fel BÁRDOSSY akadémikus. A „vizsgálati rész” a bauxit ásványos összetételének ismertetésével zárul. Az „értékelő rész” kitér a bauxitelfordulás genetikai kérdéseire, a korábbi kutatások és alkalmazott készletszámítási eljárások módszertani értékelésére, és az esetleges további kutatások kilátásaira. Újdonság az előző monográfiákhoz képest, hogy a szerző időrendi sorrendben ismerteti, és röviden értékeli a területen készült kutatásokat, kutatási zárójelentéseket.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyv- és Folyóirat kiadó Bizottsága által támogatott és a Magyar Állami Földtani Intézet által kiadott angol és magyar nyelvű monográfia összesen 117 oldal terjedelmű. 53 jól áttekinthető ábrát, 20 táblázatot és a mellékletében 14 db jó minőségű, nagyrészt színes fényképet tartalmaz. A kiadvány kiváló minősége a szerkesztők hozzáértő munkáját dicséri.

JANKOVICS Bálint

KEREKES Árpád: A csingervölgyi bányászat kezdetei In memoriam Reithmüller Ármin (1834–1911)

2011. november 26-án Ajkán rendeztek emlékülést Reithmüller Ármin halálának 100. évfordulója alkalmából.

Reithmüller Ármin 1857-ben érkezett Magyarországra és a becskei bányánál dolgozott, mint bányamunkás (külön fejezetben ismerhetjük meg a becskei bányászatot) és ott szerezte meg azt a gyakorlatot, amit később Ajka–Csingervölgyön kamatoztatott.

Az emlékülésen KEREKES Árpád, GAZDAG György, NAGY Lajos, HORVÁTH Károly tartott előadást. A közel száz megjelent kézhez kapta KEREKES Árpád „A csingervölgyi bányászat kezdetei In memoriam Reithmüller Ármin (1834–1911)” c. 83 oldalas könyvét.

Az ajkai szén ipari felhasználására 1777-ben került sor a 8 km-re lévő kislódi vashámorban. A könyvből megismerhetjük a csingervölgyi bányászat kezdetét, a Magyar Bányakalauzból (1881–1914) a csingervölgyi bányászat adatait és leírását, Reithmüller Ármin családjának vázlatos életrajzi adatait és a meghatározó körülményeket.

Nagyon érdekes „A bányászünnepek Reithmüller Ármin idején” fejezet, melyben képet kapunk arról, hogy hogyan zajlott le minden év július 4-én (Ulrich napján) a csingervölgyi bányász-búcsú. A könyv ismerteti Ulrich von HUTTEN (1488–1523) és Herceg Ulrich von WÜRTEMBERG (1487–1550) életét. Akiknek emlékére, a hagyományoktól eltérően nem Borbála napján tartották a bányászbucsút.

A könyv utolsó fejezete az időszak 31 bányászati szakkifejezéseinek magyarázatát adja, mint például a „bányakutya” vagy a „szelelőgép”.

Reithmüller Ármin jeltelen sírban fekszik, saját tervezésű háza — ahol 1911. május 16-án elhunyt — Veszprémben a Fenyves u. 5. szám alatt ma is megtalálható.

A könyvet a Bódéért Hagyományörző Egyesület adta ki, a kiváló nyomai munka az ajkai Keller-Print Nyomda Kft. dolgozóit dicséri.

HORN János

Bányászélet vajúrszettel

2011. november 18-án az OMBKE Bányászati Szakosztály Dorogi Szervezete megalakulásának 90. évfordulóján, kaptam meg Solymár Judittól SZABOLCSI KARDOS Mihály plébános magánkiadásában megjelent „Bányászélet vajúrszettel / Mozaikok a vajúrásból és néhány, Tokod helytörténetére vonatkozó esemény” című könyvet, amely PÁNCZÉL Árpád elbeszéléseit tartalmazza. Lejegyezte SZABOLCSI KARDOS Mihály, Tát és Tokod plébánosa 2001–2006. között. PÁNCZÉL Árpád, akinek édesapja is bányász volt, 1947-től Erzsébet-aknán 1961-től Csobán tanyán a VI-os aknán, 1973-tól Sárísápon a VI-os aknán, 1975-től Dorogon a XXI-es aknán dolgozott 1983-as nyugdíjazásáig.

A beszélgetés kapcsán leírt fejezetek a bányászat szinte minden témáját felölelik. A könyvben több korábbi mentő visszaemlékezése, az egyházi évhez kötődő tokodi szokások és azon tokodiak neve is szerepel, akik 2005-ben a bányánál dolgoztak.

Nagyon szép PÁNCZÉL Árpád befejező gondolata „legyen ez az elbeszélés is emléke a nehéz bányász életnek”.

A 21 színes fényképpel illusztrált, számos újdonságot tartalmazó könyv nemcsak a Tokodon, Táton élők, hanem a bányászat területén dolgozók és nyugdíjasok számára is érdekes.

A könyv megvásárolható, illetve megrendelhető SZABOLCSI KARDOS Mihály plébános úrnál: 2534 Tát, János lovagok tere 1.

HORN János

Ősi Attila: Dinoszauruszok Magyarországon

Megjelent a GeoLitera sorozat legújabb kötete. A könyv bemutatója 2012. február 16-án volt a Magyar Természettudományi Múzeum Semsey Andor termében.

A könyv ára 3000 Ft.